

TRACY REES

DE ROZENTUIN

Hun beslissing bepaalt haar toekomst

XANDER

ROMAN

MABS

Londen, 1895

De metalen ladder tegen de wand van de ijsput rammelde vervaarlijk toen Mabs naar beneden klom. Bij elke trede zakte de moed haar verder in de schoenen. Twaalf meter onder de grond sprong ze eraf en kwam tot aan haar knieën in de mist neer. De koude, ijle lucht was groen en messcherp en drong genadeloos door haar jas en trui heen, en zelfs door de wollen sjaal die een van de jongens op de werf haar had geleend. Hoewel ze de sjaal meerdere keren om haar hals en de onderste helft van haar gezicht had geslagen, was de kou er niet minder priemend om.

Al snel kreeg ze gezelschap van drie andere arbeiders, stuk voor stuk jongens uiteraard. Ze knikten kort naar elkaar. Het was een vreemde schemerwereld, waarin het geschreeuw en gekletter op de kade langs het kanaal boven hen gedempt en ver weg klonken. De grote ijsblokken stonden er stilletjes bij en Mabs kon het gevoel niet van zich afzetten dat ze haar gadesloegen. Het leek wel iets uit een nachtmerrie. Het zou haar dan ook niets verbazen als ze nu naar adem snakkend wakker werd, in het besef dat het maar een droom was geweest. Alleen gebeurde dit echt.

Toen ze vanochtend op het werk was aangekomen, was het een onaangename verrassing geweest dat ze in de ijsputten zou moeten

werken. In het schimmenrijk, zoals ze het hier noemden. Het ergste was nog wel dat het niet eens het ijsseizoen was. In de winter kwam het ijs in glinsterende bergen op de vrachtschepen uit Noorwegen binnen en moest het in het schimmenrijk worden opgeslagen. In de zomer werd het weer naar boven gehaald, op karren geladen en naar de huizen van de rijkelui gebracht. Meestal had je in oktober niets te vrezen. Deze week was het echter warm en zonnig, met een strakblauwe lucht. Door die laatste ervaring van de zomer wilden ze in de landhuizen weer ijs kunnen serveren tijdens hun etentjes en besloten de ijsverkopers hun kraampjes nog iets langer open te houden. Zodoende moesten Mabs en de anderen naar beneden om het laatste restje ijs te halen.

Ze keken om zich heen om te bedenken waar ze zouden beginnen. Het was de bedoeling dat ze de grote groenige blokken ijs tot binnen het bereik van de grijper verschoven, die ze aan een lange, dikke ketting in de put hadden laten zakken. Ze gingen aan de slag. Mabs en twee van de jongens duwden uit alle macht tegen het weerbarstige ijs, terwijl de derde jongen, een lange kerel met een flinke bos strokleurig haar, aanwijzingen gaf en de grijper zo dicht mogelijk naar het ijs toe trok. Toen het blok precies op de juiste plek stond, maakten ze de grijper goed vast en schreeuwden naar Louis de Zwitser dat hij het kon ophijsen. Zodra het blok de lucht in ging, richtten ze hun aandacht op het volgende.

De meeste vaste ijswerkers waren alweer terug naar hun eigen land, Zwitserland, Italië, Frankrijk. Slechts een enkeling, die niet veel had om naar terug te gaan, werkte het hele jaar door langs het kanaal. Ze hadden allerlei bijnamen – fransoos, knoflookkop, spaghettivreter – die meestal weinig te maken hadden met hun echte nationaliteit. Op hun afkomst na hoorden ze er helemaal bij. In tegenstelling tot Mabs, als de anderen tenminste zouden weten dat ze een meisje was.

Ze had niet de bouw van een arbeider. Van nature was ze al tenger en de afgelopen tijd had ze bar weinig te eten gehad. Na de dood van haar moeder, bijna een jaar geleden, was haar vader ingestort van

verdriet. Mabs had zes broertjes en zusjes. Iemand moest brood op de plank brengen, dus had ze zich als jongen verkleed, haar haar onder haar pet gestopt en gezegd dat ze Mark heette.

Op het werk hield ze zich op de achtergrond. Daardoor liep ze wel de gezelligheid mis die het werk hier enigszins draaglijk kon maken, maar ze was bang dat de anderen zouden merken dat ze een meisje was. Dus hield ze haar blik omlaaggericht tijdens het gesjouw met het ijs en zei ze niets, terwijl de jongens de verveling verdreven door grapjes te maken. De twee jongens naast haar heetten Big en Mikey en de andere heette Kipper. Ze hoopte maar voor hem dat dat een bijnaam was en dat hij niet naar een gerookte haring was vernoemd. Hoe dan ook had het weinig zin om hier vrienden te maken. De arbeiders werden ingezet waar ze nodig waren en werkten nooit lang samen.

Er werd allerlei vracht vervoerd over het Regent's Canal. Hout, graan, rattenkruit, mest... maar Mabs vond ijs het allerergst. Het was glad wanneer je grip nodig had en juist plakkerig wanneer je wilde dat het zou glijden. Het voelde altijd alsof het ijs een hekel aan haar had.

Uren later beefden haar armen en benen en kon ze haar voeten in haar versleten werkschoenen niet meer voelen. Ze wist niet eens zeker of haar toch al verwaarloosbare spierkracht nog wel iets bijdroeg. De uitputting, de kou en het donker zorgden ervoor dat haar zintuigen niet meer goed werkten. Toen het zoveelste ijsblok werd opgetakeld, leunde ze kreunend tegen de overgebleven stapel, met haar gezicht opgeheven naar de lucht in de verte. Doodmoe deed ze haar ogen dicht.

Opeens klonken er boven haar een galmend gekletter en een verschrikte kreet, waardoor ze opschrikte uit haar slaperige toestand. Toen ze haar ogen opendeed, zag ze een ijsblok van honderdvijftig kilo naar beneden storten. De jongens waren scherper dan Mabs en doken opzij, maar zelf kon ze zich niet verroeren. De schrik over dat enorme gewicht dat op haar afkwam was te groot. Het volgende mo-

ment werd ze weggeduwd en viel ze met haar gezicht omlaag op de grond. Onder zich voelde ze ijs, boven op zich een warm lichaam. Dat lichaam kromp in elkaar toen het ijs tegen de grond sloeg en de ijsscherven in het rond vlogen. Toen was het voorbij. Het schimmenrijk werd weer griezelig stil en het gewicht ging van haar af. Ze draaide zich op haar rug en krabbelde overeind. Haar benen voelden aan alsof ze vloeibaar waren, maar als ze bleef liggen, zou ze doodvriezen.

Een van de jongens – Kipper – had haar gered, door haar zonder pardon omver te stoten. Nu stond hij voor haar, met een verbaasde uitdrukking op zijn gezicht en zijn strokleurige haar in pieken overeind. ‘Je bleef gewoon staan!’ zei hij verbluft.

‘Ik kon niet bewegen,’ reageerde ze.

Louis de Zwitser klauterde snel naar beneden en putte zich uit in excuses, doodsbang dat er iemand om het leven was gekomen. Ze gingen naar hem toe, allemaal ongedeed, op Big na. Een van de vliegende ijsscherven was in zijn been gedrongen en Louis de Zwitser hielp hem uit de put te klimmen.

Mabs keek hem na tot hij uit het zicht verdween en staarde vervolgens naar het spoor van bloed dat langs de ladder omlaagdroop. Ze was misselijk.

‘Hé!’ Van bovenaf klonk een woedende kreet: de voorman, die nijdig poolshoogte kwam nemen. ‘Ik kan net zo goed een stel apen in dienst nemen!’ Hij spuugde in de put. ‘Ruim dat op, zorg maar dat ’t voor mekaar komt. We gaan dat ijs niet verspillen. Doe ’t in emmers en haal ’t naar boven. Nú!’

‘Goed,’ zei Kipper. ‘Vooruit met de geit.’

‘Wacht!’ riep Mabs. ‘Je heb me gered! Bedankt.’

‘Geen dank, da’s wel ’t minste wat we hier voor mekaar kunnen doen,’ schreeuwde hij terug, terwijl hij van een verhoging sprong en de ijsscherven bijeen begon te rapen.

Toen het tot Mabs doordrong wat er had kunnen gebeuren, begon ze te trillen als een rietje, maar ze had geen andere keus dan zijn voorbeeld te volgen.

Uren later sjokte Mabs naar huis. Eerst over de verharde weg langs het kanaal, daarna over de klinkerstraatjes in Clerkenwell en ten slotte door de smerige straten van Saffron Hill. Het motregende en de paarsachtige duisternis leek haar helemaal te omsluiten. Donkere contouren in portieken roerden zich plotseling en namen de vorm aan van mensen die hun hand uitstaken voor kleingeld of die ongepaste opmerkingen maakten. Mabs was blij dat ze jongensklleding droeg en hield haar blik omlaaggericht en haar jas strak om zich heen getrokken. Ze woonde al haar hele leven in deze buurt en hoewel die er tegenwoordig minder slecht aan toe leek te zijn dan vroeger, riep deze plek nog steeds geen warme gevoelens bij haar op.

De mannen van de familie Daley werkten al meer dan honderd jaar aan de Londense kanalen. Haar betovergrootvader Jack en zijn zoons hadden nog meegewerkt aan de aanleg ervan en al hun mannelijke nazaten hadden op de werven gewerkt, als laders en lossers van de vrachtschepen. Toen Mabs nog klein was, vond ze de kanalen altijd iets opwindends hebben. Haar vader kwam thuis met sterke verhalen over zijn leven op de plek waar het allemaal om draaide. Door hem had het werk aan het kanaal heel avontuurlijk geklonken. Als je het hem vroeg, mochten de Daleys blij zijn met hun afkomst. Inmiddels dacht Mabs dat ze precies wist hoe de hel eruitzag: niet vurig rood en gloeiend heet, maar grijsgroen, saai en schaduwrijk, met enorme vrachtschepen die kreunden onder het gewicht van hun onnatuurlijke vracht, met grote paarden die zich tot het uiterste moesten inspannen om ze te verslepen, en zelfs met zo nu en dan een lijk dat bleek in het troebele, onverschillige water dreef.

Vandaag was het kantje boord geweest, daar was ze zich terdege van bewust. Achteraf bleek dat de grijper was stukgegaan en opengeklapt voordat het ijsblok boven was. Van zulk broos materiaal hingen levens af. Als de jongen met het strokleurige haar Mabs niet omver had geduwd, was ze verpletterd, zo simpel was het. Had ze hem maar fatsoenlijk kunnen bedanken. Na het ongeluk was ze zo verdwaasd geweest dat ze als laatste over de met bloed besmeurde

ladder naar boven was geklommen toen het werk erop zat. Tegen de tijd dat ze bovenkwam, was er van haar redder geen spoor meer te bekennen.

Het was niet moeilijk voor te stellen hoe anders deze avond had kunnen verlopen. Haar broertjes en zusjes thuis, een klopp op de deur, het nieuws dat Mabs dood was. Een dierbare zuster verloren, niemand die nog voor hen kon zorgen. Ze had altijd geweten dat het een riskant bestaan was, maar vandaag was dat haar pas echt duidelijk geworden. Er zat alleen niets anders op. Niet voor iemand als zij.

Vanuit Shirley Street sloeg ze een overdekte passage in die ooit, heel lang geleden, naar de stallen had geleid. Hier in de buurt werd dit slop Mushroom Court genoemd. Mabs had geen idee of dat de officiële benaming was, en óf er wel een officiële benaming was. Het was er donker en smal, met aan weerszijden vervallen huizen. In een daarvan ging ze naar binnen en liep de trappen vol splinters naar de tweede verdieping op. Ze had een hekel aan Saffron Hill. En aan Mushroom Court. En aan het kanaal. Zodra ze de deur naar hun kamer opendeed, vergat ze echter alle dingen waar ze een hekel aan had en zag ze alleen nog maar de gezichten die haar zo dierbaar waren.

‘Mabs!’ Haar oudste zusje keek verheugd op.

Met gefronst voorhoofd zag Mabs dat Jen haar ogen tot spleetjes kneep toen ze zich weer over het verstellwerk boog dat ze voor een paar penny’s bij het zwakke licht van een flikkerende lamp deed. Ze was pas vijftien en kon nu al niet meer goed zien. Helaas hadden ze haar inkomsten hard nodig.

De twaalfjarige Peg zette net het eten op tafel. Wat brood met kaas en een paar appels. Toen ze naar Mabs grijsde, werd de grote spleet tussen haar voortanden zichtbaar.

Na drie meisjes was hun vader vastbesloten geweest een zoon te maken. De elfjarige Nicky had niet lang op zich laten wachten en was naar hem vernoemd. Na Nicky kwamen Jem van negen en Matthew van zeven. Daarna hadden Nicholas en Maureen het welletjes

gevonden, maar drie jaar later was er toch nog een meisje gekomen. Maureen had haar Angeline genoemd.

Nu kwam Angie met uitgestoken armpjes naar Mabs toe. Ondanks de pijn in haar armen tilde Mabs haar op en liep naar het raam om dat open te zetten, omdat het in de kamer naar zweet en vettig haar stonk. Door het raam kwamen echter alleen de geuren van de beerput en kool binnen, dus deed ze het weer dicht. Liever hun eigen stank dan die van een ander.

Ze draaide zich weer om naar de kamer en keek naar hen allemaal. Wat had ze het graag anders gezien. Ze had geen idee wat het leven nog meer te bieden had, maar haar broertjes en zusjes waren haar zo dierbaar dat ze ernaar snakte om hun een goed leven te geven. Geef me alsjeblieft een kans, dacht ze wanhopig. Eén kans. Wat het ook is, ik zal het doen.

‘Pa?’ vroeg ze.

Nicky schudde zijn hoofd. ‘Ik heb ’m de hele dag niet gezien.’

De moeder zank haar in de schoenen, maar ze knikte slechts. Daarna zette ze Angie met een smakzoen op haar hoofd neer en ontdeed zich van haar jas en pet. Toen haar haar om haar gezicht viel, voelde ze zich meteen een beetje meer zichzelf.

Het had erger gekund, dacht ze, terwijl ze om zich heen keek. Eén kamer was niet veel voor acht mensen, maar ze kende gezinnen met net zo veel kinderen of nog meer die een kamer met twee of drie andere gezinnen moesten delen. Deze kamer hadden ze in elk geval voor zichzelf. Ze waren in elk geval samen. Ze sliepen tenminste elke nacht onder hetzelfde dak. Hoewel Mushroom Court geen aangename plek was, lagen daarachter gebouwen verstopt waar het zelfs nog erger was. Voordat ma was gestorven, hadden ze hier in de buurt twee kamers gehad waar de lichtinval iets beter was, maar ze konden nog veel verder afzakken. Mabs was vastbesloten om dat niet te laten gebeuren. Toch zou ma’s hart in tweeën breken als ze hen zo zou zien, daar was geen twijfel over mogelijk.

‘Je doet ’t geweldig, Mabs,’ zei Jenny zacht, alsof ze haar gedachten

las. ‘We hebben ’t hier goed. Niewaar, kinderen?’

De anderen knikten gretig, alsof het leven in Mushroom Court dolle pret was.

‘Ik heb vandaag een kastanjevecht gewonnen!’ riep de sproetige Matt.

‘Echt waar?’ vroeg Mabs zacht. ‘Goh, nu al kastanjes!’

‘Het waren niet zulke goeie.’ Hij fronste zijn voorhoofd. ‘Een beetje klein. Over een paar weken zullen d’r wel grote te vinden zijn.’

‘Dat denk ik ook.’

Wat een schatten waren het toch. Zo jong als ze waren begrepen ze hun situatie al goed genoeg om haar te willen opvrolijken door te doen alsof er geen vuiltje aan de lucht was. Ze hield zielsveel van hen, daarom zette ze stug door op de werf, zelfs wanneer ze bijna op omvallen stond. Het was een zware last om als achttienjarige acht mensen in leven te moeten houden, en dan had ze ook nog eens werk dat ze officieel niet mocht doen. Als pa zijn verdriet nou eens genoeg zou kunnen verwerken om regelmatig naar zijn werk te gaan, zou dat zeker schelen. Voorlopig was haar inkomen van de werf echter het enige wat voorkwam dat het allemaal nog veel erger werd.